

Aktuelt EU

Tekst: Sten Inge Jørgensen Foto: Ida von Hanno Bast

Vant kampen: En gruppe norske forskere, knyttet til Universitetet i Oslo, skal lede et stort forskningsprosjekt om fremtidens demokrati i EU. Bak fra venstre: John Erik Fossum, Hans-Jörg Trenz, Erik O. Eriksen, Geir Kværk og Ragnar Lie. Foran fra venstre: Marit Eldholm, Helene Sjursen og Anne Elizabeth Stie.

De skal løse demokratigåten

Hvordan går det med demokratiet i et stadig mer integrert Europa? Spørsmålet skal besvares av en gruppe ledet av osloforskere.

Fra tiende etasje i Eilert Sundts hus på Blindern skal det nest største samfunnsvitenskapelige prosjektet innen EUs 6. rammeprogram koordineres de neste fem årene. Det omfatter 20 europeiske læresteder og om lag hundre forskere. Totalrammen er på over hundre millioner kroner.

– Gud er død, og Marx er død, og demokratiet står igjen som det eneste gjenværende legitimitetsprinsippet. Målet vårt er å ta et oppgjør med dets nasjonalstatlige funderinger, forteller prosjektkoordinatør Erik Oddvar Eriksen.

Snikende revolusjon. Det er selvfølgelig en grunn til at EU vil bruke så mye penger på et slikt prosjekt. Demokratibegrepet er stadig heftigere diskutert etter flere tiår med globalisering og EU-integrasjon, og fremstår nå som presserende:

– Det er ingen tvil om at EU mangler demokratisk legitimitet. Systemet som er etablert, fører til at integrasjonen øker og øker. Vi ser nå en slags «taus revolusjon» der for eksempel EU-domstolen får en «krypende kompetanseutvi-

delse» med stadig mer innflytelse. Og vi ser at det er altfor stor avstand mellom EUs organer og befolkningen i medlemslandene, forteller Eriksen.

Han skal tale på prosjektets første konferanse, som åpner på SAS-hotellet i dag. Her vil han skissere tre ulike retninger for fremtidens demokrati i Europa:

- EU ruller tilbake og nasjonalstatene gjenetableres.

- Utvikling av en føderalstat med institusjoner etter mønster av USA.

- En «postnasjonal union» der man søker løsninger på felles problemer gjennom prosedyreregulert samhandling. Her vil man ikke ha sterke sanksjonsmidler, men et håp om at private og offentlige nettverk sammen utøver et press som tvinger de etablerte institusjoner til å fatte mer legitime beslutninger.

Problemer. Eriksen ser store utfordringer knyttet til alle alternativene:

– Å oppheve den rettslige og politiske sammenvevingen og gjenskape nasjonalstatene ville

føre til radikale, for ikke å si revolusjonære omkalfatring. Statene er i dag så europeiserte at de fremstår som medlemsstater snarere enn nasjonalstater. Dette vil innebære så mange brutte løfter og knuste forhåpninger ved at handlingskapasitet på overnasjonalt nivå forsvinner, at dagens legitimasjonsproblem vil fortone seg som rene bagateller.

Når det gjelder det føderale scenariet, peker europaforskeren på at nasjonalstatene fortsatt står sterkt, noe som blant annet kommer til uttrykk i fraværet av en felles kollektiv identitet. Den siste ideen, om å lage en løser nyskaping, karakteriserer han ved hjelp av flere spørsmålsteget:

– Kan man ha demokrati uten demokratiske institusjoner og ega-litære beslutningssystemer? Vil en slik orden ha noen særlig handlingskapasitet? Og hvordan skal man kunne holde maktthaverne ansvarlige?

Prestisjetungt. En rekke av Europas mest anerkjente forskningsmiljøer er involvert i prosjektet, blant annet fra London School of Economics, Freie Universität i Berlin og Universidad de León i Spania. Prosjektleder Geir Kværk ved ARENA (Senter for Europaforskning ved Universitetet i Oslo) er stolt over det nettverket de har

bygd opp, og bedyrer at det ligger mye arbeid bak:

– Vi begynte søknadsprosessen for to år siden, først med en mindre søknad som kom igjennom nålovet og kvalifiserte oss til full søkerrunde. Fra oktober 2005 arbeidet fire forskere og to fra administrasjonen på heltid i fem måneder med å utvikle den endelige søknaden på 150 sider.

Altså en stor sjans å ta for et lite forskningsmiljø, men Kværk bedyrer at arbeidet uansett ikke ville vært bortkastet fordi de ville forsøkt å realisere deler av prosjektet uavhengig av EU-midlene.

Utenforlandet. De neste fem årene vil fem forskere ved ARENA arbeide på heltid med prosjektet, hvorav en nyansettelse som de nå er i ferd med å gjennomføre. I til-

legg har de nettopp ansatt Cathrine Holst i en halv stilling. Det meste av forskningen vil gjøres utenfor Norges grenser, men ettersom ARENA både utviklet og koordinerer prosjektet, samt leder de fleste arbeidsgruppene, er de utvilsomt den sentrale institusjonen.

Morgenbladet spør Kværk om han har fått noen reaksjoner på at utenforlandet Norge skal lede et stort prosjekt om demokratiet i EU, og han nikker bekreftende:

– Ganske mange kommenterer dette, men de vet jo også at vi er fullverdige medlemmer i EUs rammeprogram. Dessuten har nordmenn rykte på seg for å være gode til å organisere og styre. Om man sammenligner antallet søknader med innvilgede søknader i hvert EU-land tror jeg faktisk Norge er på topp.

RECON

- Senter for Europaforskning ved Universitetet i Oslo skal de neste fem årene lede et stort forskningsprosjekt om demokrati i Europa. Det heter RECON (Reconstituting Democracy in Europe) og er et samarbeid mellom 20 forskningsmiljøer ved universiteter over hele Europa.

- Det overordnede målet er å finne ut hvilken modell for europeisk

demokrati som er den mest robuste, og å identifisere ulike strategier for å styrke demokratiet.

- Prosjektet er delt i ni såkalte «arbeidspakker» som omfatter alt fra identitetsproblematikk til utenrikspolitikk. Blant forskerne er det både statsvitere, sosiologer, lingvister, antropologer, jurister og økonomer. En rekke rapporter og bøker vil bli produsert underveis.